

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

***МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ
ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬЗ ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДАГОГІКА ТА ЕТИКА
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»***

для студенті 5 курсу денної та заочної форми навчання освітньо-
кваліфікаційного рівня «магістр факультету «Комп'ютерно-інформаційних систем і
програмної інженерії»

Тернопіль 2018-2019

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Педагогіка та етика професійної діяльності» для студентів 5 курсу денної та заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр факультету «Комп'ютерно-інформаційних систем і програмної інженерії»

Укладачі: Шостаківська Надія Михайлівна,
Кандидат педагогічних наук, викладач кафедри
бухгалтерського обліку та аудиту ТНТУ.

Рецензент: _____

**Методичні вказівки для проведення практичної роботи з дисципліни «Педагогіка та етика професійної діяльності» розглянуто і затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Протокол № 1 від 30 серпня 2018р.**

**Схвалено і рекомендовано до друку засіданням методичної комісії факультету економіки та підприємницької діяльності ТНТУ
Протокол № _____ від _____ 2018р.**

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

1. Зміст дисципліни і розподіл часу за формами навчальної роботи студента
2. Стислий зміст теоретичного матеріалу курсу та рекомендації щодо самостійного вивчення.

Лекція №1: Педагогіка вищої школи як наука. Її предмет та завдання.

Лекція № 2: Дидактичні основи процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Лекція № 3. Технічні засоби навчання у вищому навчальному закладі.

Лекція №4: Основи виховної роботи зі студентами та слухачами.

Лекція №5: Організація самостійної роботи студентів.

Лекція №6: Методики самостійної роботи студентів.

Лекція №7: Науково-педагогічний працівник, як суб'єкт навчально – виховного процесу ВНЗ.

Лекція № 8: Формування вищої школи та педагогічної думки в Україні від епохи відродження та просвітництва по теперішній час XIX-XX століття.

Лекція № 9: Розвиток вищої школи та педагогічної думки в Україні (1917-1991 роки).

Лекція № 10: Управління Вищим навчальним закладом.

Лекція № 11: Професійна етика в системі прикладного етичного знання. Особливості та завдання професійної етики у ВНЗ.

Лекція № 12: Особливості педагогічної етики у вищому навчальному закладі. Етика відносин у системі «педагог – студент».

Лекція № 13: Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин в системі «педагог – педагог».

Лекція № 14: Етика педагога та вченого в системі вищої освіти.

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема профпідготовки фахівців. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, утіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у ВНЗ. У цьому процесі особливої актуальності та визначального значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання дисциплін у ВШ. Методика викладання - це оптимальне поєднання загально дидактичних методів, прийомів і засобів навчання, які застосовуються для організації навчального процесу.

Мета вивчення дисципліни: - сформувати у студентів систему знань та навичок, вміння викладати навчальні дисципліни; - ознайомити із знаннями про особливості викладання дисциплін у вузах; - ознайомити із особливостями професійної майстерності та педагогічної техніки викладача; Програмою передбачено проведення лекційних та семінарських занять, на яких розглядаються теоретичні та практичні питання викладання, організаційно-правові форми активізації діяльності учасників навчального процесу, а також виконуються конкретні завдання з відповідних тем навчальної дисципліни. Курс — Методика викладання у вищій школі забезпечує засвоєння студентами основних принципів, методів, форм організації, технологій виховної, навчальної, організаторської діяльності викладача у вищій школі.

Зміст дисципліни включає:

- 1) теоретичні засади методики викладання у вищій школі;
- 2) специфіку методів викладання у структурі процесу навчання у вищій школі;
- 3) психолого-педагогічні умови впровадження освітніх технологій викладання у вищій школі;
- 4) методичні основи викладання у вищій школі;
- 5) методологічні основи викладання у вищій школі;
- 6) дидактичні основи управління навчально-творчою діяльністю студентів.

Це відповідає двом змістовим модулям дисципліни, і її базові блоки створюють єдину модульну систему.

Мета курсу «Методика викладання у вищій школі» – надання студентам магістратури цілісної і логічно-послідовної системи знань про дидактику підготовки кадрів вищої кваліфікації, розкриття концепції, основи теорії, методики і методології викладання дисциплін у системі ВШ.

Завдання курсу:

- 1) формування теоретичних уявлень про МВ у ВШ як навчальну дисципліну, її мету, завдання; ознайомлення з поняттями, категоріями, методами, технологіями МВ у ВШ; з'ясування її місця в системі наук;
- 2) висвітлення особливостей методів викладання у ВШ; 5 5
- 3) ознайомлення зі структурою і змістом навчального процесу у ВНЗ;
- 4) оволодіння педагогічними формами освітньої взаємодії зі студентами, навчитися творчо застосовувати знання і способи діяльності, засвоєнні під час вивчення навчальних дисциплін;
- 5) навчіння планувати, організовувати та аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять. Використовувати найбільш ефективні методи навчання, виховання і розвитку студентів;
- 6) набуття початкового досвіду ведення науково- методичної роботи, дослідно-експериментальних форм педагогічної діяльності;
- 7) ознайомлення з кращим педагогічним досвідом викладачів ВНЗ України, апробування найбільш ефективних прийомів і методів навчання, що застосовуються в системі викладання навчальних дисциплін. Предмет навчальної дисципліни: закономірності викладацької діяльності у вищій школі.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ І РОЗПОДІЛ ЧАСУ ЗА ФОРМАМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	всього	в тому числі					всього	в тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ												
Змістовний модуль 1. Загальні основи та засади педагогіки вищої школи												
Тема №1: Педагогіка вищої школи як наука. Її предмет та завдання.	8	2	1	–	–	5	20	1	1	–	–	18
Тема №2: Дидактичні основи процесі навчання у вищому навчальному закладі.	8	2	1	–	–	5	–	–	–	–	–	–
Тема №3 Технічні засоби навчання у вищому навчальному закладі.	9	2	1	–	–	6	20	1	1	–	–	18
Разом за змістовим модулем 1	25	6	3	–	–	16	40	2	2	–	–	36
Змістовний модуль 2. Теорія та методика виховання в вищому навчальному закладі. Роль викладача і студента у вищій школі												
Тема №4: Основи виховної роботи зі студентами та слухачами.	9	2	1	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Тема №5: Організація самостійної роботи студентів.	8	2	1	–	–	5	20	1	1	–	–	18
Тема №6: Методики самостійної роботи студентів.	9	2	1	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Тема №7: Науково-педагогічний працівник, як суб'єкт навчально – виховного процесу ВНЗ.	9	2	1	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	35	8	4	–	–	23	20	1	1	–	–	18
Всього годин за модулем 1	60	14	7			39	60	3	3			54
МОДУЛЬ 2 ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕТИКЕТУ НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ												
Змістовний модуль 3. Аспекти педагогіки вищої школи												
Тема № 8: Формування вищої школи та педагогічної думки в Україні від епохи відродження та просвітництва по теперішній час XIX-XX століття.	9	2	1	–	–	6	20	1	1	–	–	18
Тема № 9: Розвиток вищої школи та педагогічної думки в Україні (1917-1991 роки).	8	2	1	–	–	5	–	–	–	–	–	–
Тема № 10: Управління Вищим навчальним закладом	8	2	1	–	–	5	–	–	–	–	–	–
Разом за змістовим модулем 3	25	6	3	–	–	16	20	1	1	–	–	18
Змістовний модуль 4. Професійна етика вищої школи												
Тема № 11: Професійна етика		2	1	–	–		–	–	–	–	–	–

в системі прикладного етичного знання. Особливості та завдання професійної етики у ВНЗ.	9					6						
Тема № 12: Особливості педагогічної етики у вищому навчальному закладі. Етика відносин у системі «педагог–студент»	8	2	1	–	–	5	20	1	1	–	–	18
Тема № 13: Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин в системі «педагог – педагог»	9	2	1	–	–	6	–	–	–	–	–	–
Тема № 14: Етика педагога та вченого в системі вищої освіти	9	2	1	–	–	6	20	1	1	–	–	18
Разом за змістовим модулем 4	35	8	4	–	–	23	40	2	2	–	–	36
Всього годин за модулем 2	60	14	7	–	–	39	60	3	3	–		54
Всього годин	120	28	14	–	–	78	120	6	6	–		108

2. СТИСЛИЙ ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ КУРСУ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Самостійна робота студентів з дисципліни «Педагогіка та етика професійної діяльності» включає:

- Опрацювання законодавчих актів і нормативно – правових документів;
- Опрацювання прослуханого лекційного матеріалу;
- Підготовка до практичних занять;
- Використання студентами завдань, призначених для самостійної роботи та індивідуальних контрольних робіт.

ТЕМА №1: ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА. ЇЇ ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ.

Предмет, функції та завдання педагогіки вищої школи. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками Упродовж попередніх десятиліть педагогіка вищої школи як наука розвивалася надто повільно.

Теми для рефератів.

1. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі.
2. Активізація пізнавальної діяльності як проблема та головне завдання вузівської педагогіки.
3. Порівняльний аналіз рейтингових систем оцінки рівнів підготовки студентів.
4. Призначення та сутність Дублінських дескрипторів.
5. Психолого-педагогічні особливості використання технічних засобів навчання.
6. Дидактичні вимоги та принципи розробки електронних підручників.
7. Дидактичні проблеми тестового контролю у вищій школі.
8. Кваліметричні підходи до оцінювання навчальних робіт.
9. Наука і освіта: проблеми інтеграції

Запитання й завдання для самоконтролю знань

1. Які проблеми вивчає педагогіка як наука?
2. Розкрийте відмінності елітарної педагогіки від наукової.
3. Розкрийте структуру системи педагогічних наук.
4. Що слугує джерелом педагогіки вищої школи?
5. Яке місце посідає педагогіка вищої школи у системі педагогічних наук?
6. Який вплив здійснюють педагогічні галузі на педагогіку вищої школи?
7. У чому полягають зв'язки педагогіки вищої школи зі спеціальною педагогікою?
8. Які здобутки порівняльної педагогіки можуть використовуватися в педагогіці вищої школи?
9. Обґрунтуйте значення здобутків психології для розвитку педагогіки вищої школи.
10. У чому полягає сутність предмета педагогіки вищої школи?
11. Проаналізуйте зв'язки педагогіки вищої школи з іншими гуманітарними науками.
12. У чому полягає сутність взаємозв'язків педагогіки вищої школи з соціологією, математикою?
13. Розкрийте сутність основних функцій педагогіки вищої школи.

Тестові завдання

1. Педагогіка вищої школи – це ...
 - а) частина філософії;
 - б) синтез знань про природу;
 - в) комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання, освіти;
 - г) наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави та суспільства.
2. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) педагогічна система вищої школи;
 - б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;
 - в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.
3. До процесуальної категорії в педагогіці вищої освіти належать:
- а) навчально-виховний процес, навчальний і виховний процес;
 - б) виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості.
4. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи при розробці нових технологій та втілення результатів досліджень?
- а) проективно-конструктивну;
 - б) прогностичну;
 - в) аналітичну.
5. Встановіть правильну послідовність розв'язання педагогічної задачі:
- а) вибір системи методів;
 - б) аналіз ситуації та постановка проблеми;
 - в) аналіз вихідних даних;
 - г) висунення гіпотези;
 - д) аналіз результатів впливу.
6. Педагогічне дослідження – це:
- а) система цілеспрямованої взаємодії викладача і студента, спрямована на формування суспільних і особистісних рис;
 - б) цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату;
 - в) способи з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Болонський процес : Нормативно-правові документи / уклад.: З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Грехов, Ю. І. Палеха. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 102 с.

2. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.

ТЕМА № 2: ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.

Основні поняття й категорії дидактики вищої школи. Закономірності та принципи процесу навчання у ВНЗ. Моделі освіти. Зміст освіти у вищій школі.

Теми рефератів

1. Естетичне виховання у технічному університеті. Основні ідеї та принципи інноваційного навчання.
2. Аналіз шляхів реалізації принципів дидактики при складанні робочої програми однієї із навчальних дисциплін кафедри. (Додати копію робочої навчальної програми). Тему можуть вибирати декілька студентів. 1
3. Шляхи підвищення активності студентів у навчанні.
4. Сутність навчальної мотивації студентів.
5. Психолого-педагогічні проблеми спілкування викладача та студентів.
6. Склад компетентностей викладача технічного університету.
7. Сутність та психологічні основи педагогічного такту.
8. Дидактичні принципи модульної технології навчання.
9. Дидактичні принципи та проблеми використання комп'ютерів у навчальному процесі.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Визначте поняття «дидактики вищої школи» та її основні категорії.
2. Які завдання виконує дидактика вищої школи?
3. Яка специфіка загальних закономірностей навчання у дидактиці вищої школи?

4. Охарактеризуйте систему принципів навчання.
5. Що означає принцип єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання?
6. Розкрийте напрями реалізації принципу забезпечення органічної єдності теоретичної і практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації.
7. Які моделі освіти склались у світі?
8. У чому полягають відмінності феноменологічної моделі освіти?
9. Розкрийте сутність змісту освіти.
10. Якими документами закріплюється зміст освіти у вищій школі?
11. Визначте сучасні напрями оновлення змісту освіти вищої школи.
12. Наведіть відомі класифікації методів навчання.
13. Який зв'язок між наочними, словесними і практичними методами навчання?
14. Назвіть види організаційних форм навчання у ВНЗ.
15. У чому полягає зв'язок лекції з іншими формами організації навчального процесу у вищій школі?
16. Охарактеризуйте види лекцій та покажіть їх особливості.
17. Які дидактичні вимоги є обов'язковими для лекції?
18. У чому відмінність між семінарським, лабораторним та практичним заняттями?
19. Розкрийте сутність педагогічної інновації.
20. Які сучасні технології навчання використовуються у вищій школі?

Тестові завдання

7. Методи науково-педагогічного дослідження поділяються на такі дві великі групи:
 - а) загальнонаукові та конкретно-наукові;
 - б) загальнонаукові та емпіричні;
 - в) конкретно-наукові та теоретичні.
8. Об'єкт педагогічного дослідження:
 - а) пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;

- б) педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес;
- в) якість знань, умінь і навичок.

9. З перерахованих видів експерименту знайдіть зайвий:

- а) природний;
- б) лабораторний;
- в) закріплюючий;
- г) констатуючий;
- д) пошуковий;
- е) формуючий

10. Компонентами системи освіти в Україні є:

- а) система вищої освіти, система середньо спеціальної освіти, система загально середньої освіти;
- б) система дошкільного виховання, система середньої загальної освіти, система професійно-технічної освіти, система позашкільної освіти, виховання, система вищої освіти, аспірантура, докторантура, самоосвіта.

11. Культура мови – це:

- а) певні ознаки і властивості, що забезпечують застосування мови з метою спілкування;
- б) сукупність і система її комунікативних якостей;
- в) дотримання норм літературної мови (орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних) і культури самого процесу спілкування.

12. Навчально-виховний процес у школі зберігає офіційно- авторитарний характер:

- а) так;
- б) ні.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.

2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА № 3. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.

Поняття, функції і види засобів навчання. Особливості використання технічних засобів у навчальному процесі у вищій школі. Підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ шляхом застосування технологій електронного навчання та мультимедійних технологій.

Теми рефератів

Компетенції магістра з інженерних спеціальностей.

Основні принципи педагогічної кваліметрії та їх практична реалізація.

Завдання та проблеми безперервної освіти.

Основні завдання соціально-гуманітарної складової освіти у вищій технічній школі.

Порівняльний аналіз систем акредитації розвинутих країн.

Сутність та особливості підготовки PhD у західних університетах.

Трансформація ВНЗ до дослідницького університету.

Педагогіка співробітництва – основа гуманізації навчально-виховного процесу вищої школи.

Психолого-педагогічні проблеми формування творчої особистості у вищій школі.

Методи розвитку критичного мислення студентів.

Дидактичні основи дистанційної технології навчання

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Які види технічних засобів навчання використовуються в сучасних ВНЗ?

2. Охарактеризуйте методичні прийоми з використання ТЗН.
3. Проаналізуйте основні функції засобів навчання у ВНЗ.
4. Що включає попередня підготовка до застосування ТЗН?
5. Чим зумовлена доцільність використання ТЗН?
6. Наведіть сучасні класифікації ТЗН.
7. Які особливості застосування ТЗН у залежності від форм проведення занять?
8. У чому полягає сутність мультимедійних технологій?
9. Які дидактичні вимоги висуваються до мультимедійних засобів навчання?
10. Які психологічні вимоги висуваються до мультимедійних засобів навчання?
11. Які методичні вимоги висуваються до мультимедійних засобів навчання?
12. Визначте можливості та переваги засобів мультимедії.
13. У чому полягає успішність застосування презентацій на лекціях?
14. Наведіть методичні рекомендації до презентації матеріалу під час лекції.
15. Які особливості методики використання слайдів під час лекції?
16. Висвітліть основні вимоги до оформлення дидактичних матеріалів.

Тестові завдання

Принципи тоталітаризму та авторитаризму реалізуються в новому напрямі педагогіки – педагогіці співробітництва:

- а) так;
- б) ні.

термін "гуманізм" тлумачиться як визнання цінності людини як особистості, вільний розвиток її здібностей:

- а) так;
- б) ні.

Педагогічно грамотне спілкування створює у вихованців негативну емоційну напругу:

- а) так;
- б) ні.

Педагогічний такт – це вміння знати і застосовувати педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, почуття міри, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальні рішення:

а) так;

б) ні.

Викладач-професіонал – це гарний співрозмовник з почуттям гумору, добрий і невимогливий, хоч і не володіє фактичним знанням предмету:

а) так;

б) ні.

Праця викладача вищого навчального закладу є:

а) двобічною – спеціальною та соціально-виховною;

б) двобічною – науковою та творчою;

в) односторонньою – навчальною.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА №4: ОСНОВИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ТА
СЛУХАЧАМИ.**

Мета і завдання виховання у ВНЗ. Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та у поза навчальній діяльності. Виховна робота в академічній групі. Роль та функції куратора студентської групи.

Теми рефератів

1. Використання принципів конфліктології у взаємодії педагога зі студентами.
2. Обґрунтування вимог до ІК-компетентностей сучасного інженера.
3. Психолого-ергономічні проблеми комп'ютерних технологій навчання.
4. Сучасні проблеми гуманізації вищої освіти та виховання студентів.
5. Сутність понять компетентність та компетенції у стандартах вищої освіти.
6. Шляхи удосконалювання педагогічних технологій на базі ІТ.
7. Проблеми створення національної рамки кваліфікацій.
8. Сутність кредитної системи організації навчального процесу.
9. Дидактичні вимоги та технологія розробки віртуальних лабораторних робіт.
10. Проблеми та методи формування навчальної мотивації у студентів.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «виховання», сформулюйте мету і завдання виховання.
2. Хто і що є об'єктом і предметом виховання?
3. У чому полягає значення самовиховання?
4. Назвіть основні функції виховання.
5. Що може слугувати провідним механізмом перевиховання?
6. Назвіть і охарактеризуйте основні напрями виховання.
7. У чому сутність морального виховання, які його завдання?
8. Розкрийте зміст антинаркового виховання.
9. У чому полягають основні завдання національного виховання, зокрема, студентів?
10. Визначте основні шляхи військово-патріотичного виховання студентської молоді.
11. Із яких компонентів складається виховна діяльність куратора академічної групи?

12. Розкрийте зміст та особливості цільового компоненту.
13. Визначте основні функції діяльності куратора академічної групи.
14. Що включає змістовно-діяльнісний компонент виховної роботи куратора академічної групи?
15. Визначте педагогічні умови формування виховного середовища.

Тестові завдання

Педагогічна майстерність – це:

- а) комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога;
- б) інтелектуальні уміння, необхідні для мисленого моделювання наукового пошуку;
- в) одна з найбільш творчих і складних професій, в яких поєднано науку та мистецтво.

Педагогічний професіоналізм – це:

- а) професіоналізм знань і професіоналізм спілкування;
- б) професіоналізм спілкування і професіоналізм самовдосконалення;
- в) професіоналізм знань, професіоналізм спілкування і професіоналізм самовдосконалення.. Фундамент професійного зростання викладача як спеціаліста – це:

- а) педагогічний такт;
- б) самоосвіта;
- в) організаторські здібності.

„Студентство” це:

- а) мобільна група, метою існування якої є організоване за певною програмою виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- б) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання акторських і художніх ролей у матеріальному і духовному виробництві;

в) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;

г) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей лише у матеріальному виробництві.

У структурі особистості до стійких особливостей належать:

а) спрямованість і темперамент;

б) спрямованість, темперамент і здібності;

в) спрямованість, темперамент, здібності і характер;

г) спрямованість, темперамент, здібності, характер і мобільність.

Характерні риси студентства як соціальної групи:

а) пошук сенсу життя;

б) соціальний престиж;

в) колективна робота;

г) інтенсивність спілкування;

г) робота в аудиторіях;

д) прагнення до нових ідей.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА №5: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Основні положення організації самостійної роботи студентів. Види самостійної роботи студентів. Самостійна робота під час лекційного заняття та відпрацювання лекцій. Підготовка студента до семінарських, практичних і лабораторних занять.

Теми рефератів

1. Шляхи реалізації основних принципів освіти (Стаття 6 "Закону України про освіту") у вищій школі.
2. Підвищення ефективності самостійної роботи студентів як проблема вищої школи.
3. Обґрунтування вимог до комунікативних компетентностей сучасного інженера.
4. Шляхи розвитку творчої самостійності студентів.
5. Проблеми формування дослідницьких компетенцій студентів.
6. Стан та шляхи підвищення іншомовної підготовки майбутнього фахівця.
7. Студентське самоврядування, як фактор підвищення якості освіти.
8. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.
9. Якість вищої освіти: проблеми оцінювання та моніторингу.
10. Шляхи впровадження принципу єдності колективного та індивідуального у вищій школі.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Що таке самостійна робота студентів?
2. Яким керівним документом регламентується обсяг та організація самостійної роботи студентів?
3. Які засоби навчання студент може використати в часи самостійної роботи?
4. Розкрийте сутність видів самостійної роботи студентів з огляду на місце і час проведення, характер керівництва і спосіб здійснення контролю за якістю.
5. Поясніть види самостійної роботи студентів за рівнем обов'язковості.
6. Окресліть види самостійної роботи з огляду на рівень прояву творчості.

7. Охарактеризуйте типові труднощі (соціальні, навчальні, професійні) під час самостійної роботи студентів.
8. Яка роль науково-педагогічних працівників в оволодінні студентами навичками самостійної роботи?
9. У чому полягає сутність інтеграції різних видів і форм навчання у процесі переходу до модульної побудови змісту навчання?
10. Які особливості самостійної роботи студентів заочної форми навчання?
11. Розкрийте сутність самостійної роботи студента під час лекційного заняття.
12. Розкрийте послідовність самостійної роботи студента під час відпрацювання лекції.
13. Розкрийте мету і завдання семінарського заняття.

Тестові завдання

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія має на меті:

- а) розвиток творчого потенціалу студентів у процесі співробітництва;
- б) розвиток творчого потенціалу студентів у результаті вимогливості викладачів;
- в) самореалізацію і самовираження суб'єктів у навчально-виховному процесі;
- г) удосконалення техніки спілкування.

Головною формою виробництва для студентства є:

- а) навчально-освітня;
- б) педагогічно-психологічна;
- в) технологічна;
- г) навчально-виховна;
- г) ігрова; д) комунікативна.

Суперечність, притаманна студентському віку між розвитком інтелектуальних і фізичних сил студента і жорстким лімітом часу та економічних можливостей для задоволення збільшених потреб є: а) дидактичною;

- б) психолого-педагогічною;
- в) соціально-психологічною.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА №6: МЕТОДИКИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Методика самостійної підготовки студента до модульного контролю, заліків та іспитів. Методика організації самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

Теми рефератів

1. Гендерні проблеми у вищій школі.
2. Сучасні завдання IGIP (International Gesellschaft fur Ingenierpadagogik).
3. Психологічні особливості розуміння викладачем особистості студента.
4. Принцип науковості – важливіший дидактичний принцип у вищій школі.
5. Рейтингування викладачів, як важіль підвищення якості освіти.
6. Шляхи впровадження дидактичного принципу свідомості у вищій школі.
7. Сутність вимог до міжнародного інженера-педагога (ING-PAEDIGIP).
8. Рейтинги ВНЗ: проблеми створення та моніторингу.
9. Системно-діяльнісний підхід у навчанні. Шляхи реалізації.
10. Візуальна технологія навчання (вимоги, засоби, візуальне мислення).

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте відомий вам алгоритм дій щодо підготовки до модульної контрольної роботи.
2. Що включає план повторення й систематизації навчального матеріалу?
3. Яка мета консультації в процесі самостійного опрацювання літератури?
4. Охарактеризуйте загальні вимоги до оцінки знань.
5. Які бібліографічні записи робляться у роботі з літературою?
6. Якою мовою робиться опис літературних джерел?
7. Обґрунтуйте організаційні та санітарно-гігієнічні вимоги під час роботи з літературою.
8. Окресліть правила роботи з книгою.
9. Поясніть методику швидкісного читання
10. Наведіть приклади із власного досвіду ведення робочих записів.
11. Що таке «цитата» і порядок її оформлення?
12. Поясніть сутність поняття «тези», методику їх складання.
13. Розкрийте вимоги до складання конспекту книги.
14. Що таке анотація, вимоги до її складання?

Тестові завдання

Студент є суб'єктом діяльності:

- а) асоціативної;
- б) навчальної;
- в) ігрової;
- г) дистрибутивної;
- г) дослідницької;
- д) комунікативної.

Виховання молоді на культурно-історичному досвіді свого народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багато віковій мудрості, духовності називається:

- а) родинним;
- б) національним;
- в) патріотичним.

Показником ефективності і якості педагогічного процесу є:

- а) вихованість студентів;
- б) освіченість і вихованість студентів;
- в) культура поведінки студентів.

Диспути, вечори, бесіди, свята, лекції – це:

- а) заходи;
- б) засоби і форми;
- в) методи і форми виховної роботи у ВНЗ.

Гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідома людина, яка є носієм національної і світової культури – це:

- а) мета національного виховання;
- б) завдання виховання;
- в) ідеал виховання.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА №7: НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРАЦІВНИК, ЯК СУБ'ЄКТ
НАВЧАЛЬНО – ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ВНЗ.**

Правові основи діяльності науково-педагогічних працівників вищої школи.
Сучасні психолого-педагогічні вимоги до викладача вищої школи. Психологічні особливості професійних деформацій в педагогічній діяльності.

Тема рефератів

1. Дидактичні принципи побудови ділової гри.
2. Методи TQM в управлінні якістю навчання.
3. Проблеми та шляхи демократизації вищої школи.
4. Роль особистості викладача у вихованні студентства.
5. Завдання та проблеми європейської інтеграції вищої освіти України.
6. Дидактичні принципи і правила технології "навчання що розвиває" у вищій школі.
7. Дидактичні принципи і правила технології особисто-орієнтованого навчання.
8. Основні цілі, завдання та принципи педагогічного контролю.
9. Проблеми якості вищої освіти та шляхи їх вирішення.
10. Засоби ІТ в організації навчального процесу у ВНЗ.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Хто має право займатися викладацькою діяльністю у ВНЗ?
2. Що включає підготовка освітнього ступеню «магістр»?
3. Визначте наукові ступені, які передбачено у ВНЗ України.
4. Назвіть нормативний строк підготовки доктора філософії.
5. Ким може присуджуватися науковий ступінь доктора наук?
6. Які вчені звання можуть бути присвоєні науково-педагогічним працівникам ВНЗ?
7. Назвіть основні посади науково-педагогічних працівників ВНЗ.
8. Визначте порядок заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників ВНЗ.
9. Яка тривалість робочого часу науково-педагогічних працівників ВНЗ?
10. Яке навчальне навантаження на одну ставку науково-педагогічних працівників ВНЗ?
11. Розкрийте основні види діяльності науково-педагогічних працівників ВНЗ.
12. Охарактеризуйте права науково-педагогічних працівників ВНЗ.

13. Які обов'язки покладаються на науково-педагогічних працівників ВНЗ?

Тестові завдання

Виберіть правильний варіант визначення: Педагогічна технологія – це ...

- цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і студентів (учнів);
- продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведенні навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів та вчителя;
- процес підготовки і передачі інформації, яки й відкриває нові варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних засобів навчання.

Загальна теорія освіти, що є галуззю педагогічної науки це ...

- а) методологія;
- б) дидактика;
- в) андрагогіка;
- г) школознавство.

До форм організації навчання у ВНЗ належать:

- а) урок;
- б) лекція;
- в) лабораторна робота;
- г) консультація;
- д) колоквиум;
- е) домашня робота;
- є) семінар.

Вкажіть, які методи серед перерахованих належать до методів науково-педагогічних досліджень? - Метод спостереження, опису, пояснення педагогічних явищ.

- Диспут.
- Історичний метод.
- Лекція.

Початок класичної дидактики покладений:

- а) Платоном і Аристотелем;
- б) Декартом;
- в) Я. А. Коменським.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА № 8: ФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В
УКРАЇНІ ВІД ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ ТА ПРОСВІТНИЦТВА ПО
ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС XIX-XX СТОЛІТТЯ.**

Правові основи діяльності науково-педагогічних працівників вищої школи.
Сучасні психолого-педагогічні вимоги до викладача вищої школи. Психологічні особливості професійних деформацій в педагогічній діяльності.

Теми рефератів

1. Міжнародна діяльність університету, як фактор підвищення якості освіти.
2. Глобалізація і проблеми розвитку освіти.
3. Сутність компетентнісного підходу щодо розробки стандартів вищої освіти.
4. Основні принципи створення інноваційного вищого навчального закладу.
5. Викладач-куратор у сучасному навчально-виховному процесі.
6. Використання теорії нечітких множин у педагогічній кваліметрії.

7. Порівняльний аналіз принципів акредитації спеціальностей в Україні та інженерних програм в США (ABET). 78. Технопарки та бізнес-інкубатори, як шлях до інтеграції освіти і науки.

9. Реферативний огляд монографії – Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. – К.: "Освіта України", 2005.

0. Реферативний огляд монографії – Вербицкий А.А., Платонова Т.А. Формирование познавательной профессиональной мотивации студентов. – М., 1996.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Розкрийте розвиток вищих навчальних закладів у ХІХ столітті на етнічних західноукраїнських землях.

2. У чому полягає сутність концепції державної освітньої політики Росії в ХІХ столітті?

7. Розкрийте мережу вищих жіночих курсів на теренах України та її роль у розвитку вищої педагогічної освіти.

8. Проаналізуйте тенденції розвитку вищої освіти в Україні за часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії.

9. Покажіть внесок М.І. Пирогова у розвиток педагогіки вищої школи.

10. Розкрийте діяльність і особистий внесок М.В. Остроградського у розвиток педагогіки вищої школи.

11. Охарактеризуйте внесок В.Н. Каразіна у розвиток педагогіки вищої школи.

12. Покажіть внесок М.О. Максимовича у розвиток педагогіки вищої школи.

13. Яка сутність принципів педагогічної системи О.В. Духновича?

14. Чому К.Д. Ушинський вважається основоположником наукової педагогіки?

15. Розкрийте сутність філософсько-антропологічних ідей П.Д. Юркевича.

Тестові завдання

Традиційна модель освіти – це:

- а) модель, що передбачає персональний характер освіти з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей;
- б) модель систематичної академічної освіти як спосіб передачі молодому поколінню універсальних елементів культури минулого;
- в) модель орієнтованого на організацію освіти поза соціальних інститутів.

Поняття "закон" у педагогіці – це ...:

- а) упорядкованість подій, фактів;
 - б) конкретний необхідний зв'язок між подіями, фактами;
 - в) взаємозалежність подій, фактів.
41. Який із нижчезазначених принципів не є принципом навчання:
- а) гуманізації;
 - б) культуровідповідності;
 - в) максималізму.

У ВНЗ на етапі інформаційного суспільства домінуючими є технології навчання:

- а) репродуктивні;
- б) творчі;
- в) інтерактивні;
- г) всі відповіді правильні.

Під змістом освіти ми розуміємо:

- а) певний обсяг наукових і системних знань, умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими оволодіває студент;
- б) певний обсяг знань, умінь і навичок, якими оволодіває студент;
- в) певний обсяг знань, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими оволодіває студент.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.

3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА № 9: РОЗВИТОК ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В
УКРАЇНІ (1917-1991 РОКИ).**

Вища школа в Україні (1917-1991 роки). Вплив педагогічної думки на розвиток вищої школи.

Теми рефератів

1. Реферативний огляд монографії – Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання. – К.: 2005.
2. Реферативний огляд монографії – Томас Б.Т., Дейвід Л.К. Як домогтися досконалості в освіті. – Л., 2004.
3. Реферативний огляд монографії – Глобалізація образования: компетенции и системы кредитов./Под ред. Рубина Ю.Б., – М., 2005
4. Реферативний огляд монографії – Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект. /Под ред. Рубина Ю.Б., – М., 2004
5. Реферативний огляд монографії – "Мягкий путь" вхождения российских вузов в Болонский процесс./ Под ред. А.Ю. Мельвиля. – М., 2005.
6. Реферативний огляд монографії – Зеер Э. Модернизация профессионального образования: комплексный подход. – М., 2005.
7. Реферативний огляд монографії – Байденко В.И., Дж. ван Зантворт. Модернизация профессионального образования: современный этап. – М., 2006.
8. Реферативний огляд монографії – Байденко В.И. Концептуальная модель гос.образовательных стандартов в компетентностном формате. – М., 2004.
9. Реферативний огляд монографії – Основы инженерной педагогики/ Кирсанов А.А. и др. – М.; Казань, 2007.

10. Реферативний огляд монографії – Змеев С.И. Основы андрагогики. – М.: Наука, 1999.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. У чому полягає зміст сучасної парадигми освіти в Україні?
2. Сформулюйте головні протиріччя, що характеризують ідеальну систему освіти.
3. У чому полягає особливість випереджальної освіти?
4. Розкрийте сутність корінного перелому в стосунках між викладачем і студентом.
5. Назвіть основні завдання вищої освіти відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.
6. У чому полягає сутність Болонського процесу?
7. Розкрийте основні етапи підписання Болонської декларації.
8. Яка мета Болонської декларації?
9. Розкрийте зміст основних положень Болонської декларації.
10. Висвітліть зміст комюніке конференції у Празі (2001 р.).
11. Висвітліть зміст комюніке конференції у Бергені (2005 р.).
12. Висвітліть зміст комюніке конференції у Лондоні (2007 р.).
13. Висвітліть зміст комюніке конференції у Льовені (2009 р.).
3. Розкрийте генезис змісту вищої освіти в УРСР.
4. Висвітліть мережу Інститутів народної освіти і їх внесок у підготовку педагогічних кадрів.
5. Висвітліть мережу Інститутів професійної освіти і соціального виховання, їх внесок у підготовку кадрів.
6. У чому полягають особливості розвитку вищої освіти у 1920-х рр.?
7. Поясніть тенденції у формуванні та розвитку вищої університетської освіти в УРСР.
8. Розкрийте етапи розвитку системи вищої освіти у післявоєнний період.
9. Охарактеризуйте зміст навчальних планів 1980-х рр. щодо покращення професійної підготовки спеціалістів і зміцнення зв'язків ВНЗ із виробництвом

10. Висвітліть внесок Д.І. Яворницького у розвиток вищої школи.

11. Охарактеризуйте М.С. Грушевського як організатора національної освіти і науки.

Тестові завдання

Зміст освіти визначається такими державними документами:

- а) навчальним планом, навчальною програмою, законом України "Про вищу освіту";
- б) навчальною програмою, законом України "Про вищу освіту", навчальним посібником;
- в) навчальним планом, навчальною програмою, навчальним посібником.

Науково-дослідна робота магістрантів спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності і до:

- а) репродуктивного розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних питань навчання і виховання;
- б) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах;
- в) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних і теоретичних питань навчання і виховання;
- г) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь застосування дослідницьких методів для розв'язання теоретичних питань навчання.

Тези – це:

- а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;
- б) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини;

в) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА № 10: УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ.

Наукові засади управління вищим навчальним закладом. Принципу управління вищим навчальним закладом. Структура управління вищим навчальним закладом

Темі рефератів

1. Реферативний огляд монографії – Якунин В.А. Педагогическая психология. – СПб, 2000.
2. Реферативний огляд монографії – Шмарион Ю.В. Проектирование образовательных систем (системно-контекстный подход). –Белгород,2003.
3. Реферативний огляд монографії – Л. Крокер, Д. Алгина Введение в классическую и современную теорию тестов: учебник. М.: Логос, 2010 664 с.
4. Реферативний огляд монографії – Попков В.А., Коржуев А.В. Методологія педагогіки: Учебное пособие. – М., 2007.
5. Реферативний огляд монографії – Мухин С.А. и др.. Современные инновационные технологии обучения. – М., 2008.

6. Реферативний огляд монографії – Татур Ю.Г. Высшее образование: методология и опыт проектирования. – М., 2006.
7. Реферативний огляд монографії – Гринченко И.С. Современные средства оценивания результатов обучения. – М., 2008.
8. Реферативний огляд монографії – Грачев С.В., Город нова Е.А. Исследовательские университеты: мировой опыт и приоритеты развития. – М., 2009.
9. Реферативний огляд монографії – Коротков Э. М. Управление качеством образования. – М., 2007.
10. Реферативний огляд монографії – Михеев В.И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. – М., 2006.

Запитання та завдання для самоконтролю

- 1 Розкрийте зміст основних напрямів методичної роботи у вищому навчальному закладі.
2. Які основні вимоги до організації методичної роботи у вищому навчальному закладі?
3. Розкрийте зміст і методику роботи науково-методичної ради вищого навчального закладу.
4. Охарактеризуйте методичну роботу факультетської методичної комісії.
5. Розкрийте зміст і методику методичної роботи на кафедрі.
6. Опишіть основні форми методичної роботи у вищому навчальному закладі.
7. Доведіть необхідність вивчення, узагальнення і поширення у вищому навчальному закладі передового педагогічного досвіду.
8. Охарактеризуйте основні шляхи та методи вивчення та поширення передового педагогічного досвіду у вищому навчальному закладі.

Тестові завдання

Есе – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї; в) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини.

Стаття – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

Реферат – це:

а) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї;

б) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

в) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і

свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА № 11: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В СИСТЕМІ ПРИКЛАДНОГО
ЕТИЧНОГО ЗНАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ЕТИКИ У ВНЗ.**

Професійна етика як спосіб регуляції поведінки в конкретних видах професійної діяльності. Загальні принципи професійної етики: професійний обов'язок і особлива форма відповідальності, професійна солідарність та корпоративність.

Теми рефератів

1. Моральні цінності у сучасному українському суспільстві.
2. Структурні елементи професійної етики та їх взаємозв'язок.
3. Професійна етика як важливий елемент структури професійної діяльності.
4. Професійна етика як теорія та практика.
5. Професійна етика та інші науки про мораль.
6. Методологічні принципи професійної етики.
7. Значення професійної етики для сучасної освіти.
8. Обов'язок та відповідальність у теорії та життєвому досвіді людини.
9. Професійна етика професіонала: її рівень та критерії оцінювання

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Поясніть сенс наступних понять: «професійна етика», «обов'язок», «відповідальність».
2. Чим відрізняється теоретична частина дотримання норм і правил професійної етики від її практичної діяльності?
3. Якими основними поняттями презентується професійна етика?
4. Які основні завдання професійної етики в сучасних умовах?
5. Дайте характеристику об'єкта та предмета професійної етики.
6. Розкрийте сутність загальних принципів професійної етики.
7. Які саме професійно-етичні питання постають у зв'язку із сучасними тенденціями в соціальній та освітній сферах? 8. У чому проявляється професійно-етичний аспект педагогічної недбалості?
9. Як із позицій професійної етики співвідносяться обов'язок і відповідальність?
10. Проаналізуйте з позицій професійної етики можливі наслідки педагогічних помилок. 11. Розкрийте найбільш поширені причини та фактори порушення професійної етики.

Тестові завдання

Духовний аспект етики виражає:

- а) загальна етика;
- б) професійна етика;
- в) суспільна етика;
- г) специфічна етика.

Поняття «мораль» та «етика» тотожні:

- а) так, це однакові категорії;
- б) ні;
- в) поняття «етика» ширше;
- г) поняття «мораль» ширше.

До понятійно-категорійного апарату етики як науки належать:

- а) добро і зло;
- б) честь і гідність;
- в) дружба;
- г) всі відповіді вірні.

До функцій етики належать:

- а) фіскальна;
- б) описова;
- в) ціннісно-орієнтаційна;
- г) функція вироблення етичних знань.

Етичні аспекти, що визначають правильність етичного поведіння:

- а) матеріальний аспект;
- б) моральний аспект;
- в) духовний аспект;
- г) практичний аспект;

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА № 12: ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕТИКИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ. ЕТИКА ВІДНОСИН У СИСТЕМІ « ПЕДАГОГ–СТУДЕНТ».

Соціокультурна зумовленість тенденцій розвитку педагогічної етики. Сутність системи «педагог-студент» . Норми і вимоги до спілкування в системі «Педагог-студент».

Теми рефератів

1. Педагогічна етика як регулятор діалогічної взаємодії викладача й студентів.
2. Реформування педагогічної етики в контексті Болонського процесу.
3. Емоційна рівновага як необхідна якість професійної етики педагога.
4. Співвідношення фахової підготовки та морально-етичних якостей викладача.
5. Гендерна складова педагогічної етики. Вуменризм: позитивні та негативні аспекти.
6. Особливості психолого-педагогічної підготовки молодих викладачів.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Які головні проблеми вирішує педагогічна етика?
2. На яких принципах базуються нові тенденції розвитку педагогічної етики?
3. У чому полягає сутність системи «педагог – студент»?
4. Чому для педагогічної етики суттєвою є необхідність та вміння стримувати свої почуття, формувати в собі позитивне ставлення до студентів?
5. У чому полягає сутність переходу від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин у педагогічній етиці?
6. Чим характеризуються взаємовідносини «педагог – студент» по горизонталі та вертикалі? Як забезпечується динамічна стабільність та спадковість у розгортанні та втіленні моральної сторони цих відносин?
7. Чи припускає педагогічна етика можливість з боку педагога робити публічні зауваження про зовнішність та одяг студентів, публічно обговорювати їх досягнення та недоліки у навчанні?

8. Чи має право педагог підвищувати голос на студента?
9. У чому полягає толерантне ставлення педагога до релігійних та політичних переконань студента?
10. Охарактеризуйте особливості демократизації та гуманізації педагогічної етики на сучасному етапі.
11. Чи може студент залишати аудиторію під час занять без дозволу викладача?
12. Чи може студент принижувати гідність педагога?
13. Чи може викладач висувати в процесі поточного і проміжного контролю, підсумкової атестації вимоги, що виходять за рамки освітньої програми?
14. Чому педагогічна етика забороняє студентам отримувати або надавати сторонню допомогу під час складання іспиту та інших процедур контролю знань?
15. Як вирішується проблема дистанції між педагогом та студентом в сучасній педагогіці?

Тестові завдання

Етична поведінка — це:

- а) поведінка, що відповідає моральним нормам та приносить більше користі;
- б) поведінка, що свідчить про дотримання етичних норм;
- в) дії з дотриманням морально-етичних принципів.

Кодекс професійної етики — це документ, який:

- а) дає відповідні рекомендації, точно визначає критерії поведінки, специфічні для певної професії;
- б) дає відповіді на всі запитання, що стосуються поведінки людей;
- в) визначає норми поведінки і сприяє підвищенню дисципліни;
- г) всі відповіді вірні.

Головним завданням професійної етики є:

- а) допомогти сучасній людині осмислити життя в усій його багатозначності та глобальності;

- б) обґрунтування й розуміння моралі як явища загальнолюдського на противагу класовому, національному, корпоративному;
- в) розширити горизонти індивідуального сприйняття світу, вводячи у нього широкі соціоморальні, гуманітарні критерії оцінки усього, що відбувається;
- г) показати зв'язок сучасного з минулим і майбутнім.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

**ТЕМА № 13: ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ.
ЕТИКА ВЗАЄМОВІДНОСИН В СИСТЕМІ «ПЕДАГОГ – ПЕДАГОГ».**

Загальні морально-етичні основи професійно-ділового спілкування. Загальні норми і принципи моральної регуляції службових відносин.

Теми рефератів

1. Принципи педагогічного такту.
2. Переконавання. Переконаність. Ідеал.
3. Перепони взаєморозуміння в педколективі.
4. Загальна та професійна культура викладача.
5. Конфлікт авторитетів в педагогіці.
6. Психологічний портрет «ідеального» викладача.
7. Основні засади колегіальності в викладацькому колективі.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні морально-етичні принципи професійно-ділового спілкування.
2. Назвіть основні об'єктивні фактори, що визначають специфіку взаємовідносин в педагогічному колективі.
3. Назвіть основні суб'єктивні фактори, що впливають на мікроклімат в педагогічному колективі.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи та норми взаємовідносин в педколективі.
5. У чому полягає соціально-психологічна компетентність викладача?
6. Розкрийте сутність конфлікту авторитетів.
7. В чому проявляються демократичність та толерантність у міжособистісних стосунках у педагогічному колективі?
8. В чому проявляються надійність та обов'язковість у формальних відносинах викладачів вищої школи?
9. В чому проявляються комунікабельність та тактовність у стосунках між викладачами?
10. Дайте характеристику таких стилів керування, як демократичний, авторитарний та ліберальний?

Тестові завдання

Етика взаємодіє з такими науками:

- а) педагогіка;
- б) історія;
- в) психологія;
- г) соціологія.

Професійна етика — це:

- а) наука, яка вивчає права, обов'язки та відповідальність будь-якої особистості в суспільстві;
- б) прикладна соціально-філософська дисципліна, яка вивчає походження, сутність, специфіку, суспільні функції морально професійних норм і стосунків,

закономірності їх розвитку на різних історичних етапах;

в) наука, яка в поєднанні з педагогікою та психологією визначає моральні принципи та норми, якими повинна керуватись особистість при виконанні службових обов'язків.

Об'єктом вивчення в професійній етиці є система взаємозумовлених стосунків, основу яких складає:

- а) ставлення спеціаліста до об'єкта праці;
- б) ставлення спеціаліста до суспільства;
- в) ставлення спеціаліста до колег;
- г) всі відповіді вірні.

Моральна оцінка професії суспільством зумовлюється такими чинниками:

- а) тим, що ця професія здійснює для історичного розвитку;
- б) тим, що ця професія дає об'єктивно для суспільного розвитку;
- в) тим, що ця професія дає людині суб'єктивно, а саме в плані морального впливу на неї;
- г) тим, які результати розвитку завдяки цій професії будуть досягнуті.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : Вища шк., 1997. – 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. – Видання перше. – К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. – 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 384 с.

ТЕМА № 14: ЕТИКА ПЕДАГОГА ТА ВЧЕНОГО В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Перехід від парадигми «передачі знань» до парадигми «отримання знань» майбутніми фахівцями як прояв демократизації та гуманізації вищої освіти.

Теми рефератів

1. Моральна відповідальність вченого-педагога.
2. Місце та роль Кодексів честі у професійній та науковій діяльності вищих навчальних закладів.
3. Морально-психологічні особливості педагогічної етики.
4. Педагогічна етика як відповідь на виклики сучасності.
5. Педагогічна етика та суспільні ідеали.
6. Постмодернізм в сучасній педагогіці.
7. Роль педагога-вченого у визначенні системи цінностей сучасної молоді.

Запитання та завдання для самоконтролю

1. У чому полягають особливості професійної етики вченого-педагога?
2. Які нові можливості забезпечує демократизація та гуманізація освіти?
3. Як з двох парадигм «отримання знання» майбутніми фахівцями та «передачі знання» більшою мірою відповідає викликам сучасності?
4. Чи обов'язково сучасний педагог має займатися науковою діяльністю?
5. Чи відрізняється робота наукового колективу від роботи педагогічного колективу?
6. Чи гарантує наукове дослідження психологічних передумов конфліктів у педагогічному колективі можливість їх уникнення?
7. У чому полягає «мистецтво керування» науковими співробітниками?
8. Як співвідносяться моральні та професійні якості педагога та вченого?

9. Чи сприяє наукова діяльність створенню умов для розвитку у викладачів почуття справедливості, відповідальності, відданості справі, додержання загальнолюдських моральних цінностей, запобігання проявам корупції?

10. Яким вимогам повинен відповідати науковий колектив, щоб претендувати на звання наукової школи? Як тут спрацьовують вимоги педагогічної етики?

11. Чи має бути толерантним педагог-вчений до релігійних та політичних поглядів інших людей, колег, студентів?

12. Як співвідносяться авторитет вченого та наукова доказовість?

13. Чи обов'язково талановитий вчений є талановитим керівником колективу?

14. Яку роль відіграють Кодекси честі у професійній діяльності вченого та педагога?

15. На яких принципах мають вибудовуватися відносини в системі «керівник – педагог»?

Тестові завдання

Зміст предмета етики від соціокультурного фону:

- а) відображений в історії етичної думки;
- б) залежить від філософської світоглядної системи, на якій базується етичне знання;
- в) залежить від конкретно-історичного етапу розвитку суспільства та рівня розробки самого етичного знання;
- г) всі відповіді вірні.

Логіка соціально-моральної поведінки полягає у вивченні:

- а) можливих варіантів поведінки особистості;
- б) реальних моральних явищ та процесів;
- в) міри складності наданих професійних послуг;
- г) всі відповіді вірні.

Люди, які обіймаються якою-небудь професією, зацікавлені в суспільній довірі, високій якості своїх послуг незалежно від поведження окремих представників цієї професії тому, що:

- а) для представників будь-якої професії етичне поведження — не простий звук, а життєва необхідність;
- б) в суспільстві завжди мали велику цінність моральні норми та принципи особистості;
- в) історично склалися як духовний аспект етики, так і практичний;
- г) всі відповіді вірні.

Рекомендована для самостійного вивчення література за темою

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. М. Алексюк. — К. : Вища шк., 1997. — 168 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підр. для педагогів / Г. Ващенко. — Видання перше. — К. : Укр. Вид. Спілка, 1997. — 441 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. — К. : Центр навч. л-ри, 2006. — 384 с.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автономія вищого навчального закладу – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом «Про вищу освіту».

Академія, інститут – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський (теологічний), медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Ад'юнкт – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (ВНЗ із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії.

Аспірант – особа, зарахована до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії.

Бесіда – метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить викладача, за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

Благополучна сім'я – сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем.

Болонський процес – процес зближення і гармонізації систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Валідність – комплексна характеристика психодіагностичної методики (тесту), що включає відомості щодо сфери явищ, які досліджуються, та репрезентативності діагностичної процедури стосовно до них.

Вид діяльності (людини) – характеристика діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Вид діяльності визначається станом взаємодії фахівця з узагальненим об'єктом діяльності протягом усього циклу існування об'єкта.

Вимога – норма, правило.

Виробнича функція (трудова, службова) – сукупність обов'язків, що виконує фахівець відповідно до займаної посади і які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою.

Розрізняють такі виробничі функції:

- **дослідницька** – функція, спрямована на збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-технічної інформації з напрямку роботи;

- **проектувальна** (проектувально-конструкторська) – функція, спрямована на здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);

- **організаційна** – функція, спрямована на упорядкування структури й взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також

підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування – часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх, послідовності, тривалості та строків виконання);

- **управлінська** – функція, спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління – у вигляді директивних рішень);

- **технологічна** – функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

- **контрольна** – функція, спрямована на здійснення контролю в межах своєї професійної діяльності в обсязі посадових обов'язків;

- **прогностична** – функція, яка дозволяє на основі аналізу здійснювати прогнозування в професійній діяльності;

- **технічна** – функція, спрямована на виконання технічних робіт у професійній діяльності.

Виховання – процес цілеспрямованого впливу, метою якого виступає засвоєння студентом необхідного для життя в суспільстві соціального досвіду і формування прийнятої суспільством системи цінностей; соціально і педагогічно обумовлений процес розкриття сутнісних сил людини, її потенційних людських можливостей.

Вихованість – комплексна характеристика особистості, враховує наявність і рівень сформованості в неї суспільно значущих якостей.

Виховуючі ситуації – спеціально організовані педагогічні умови для формування в студентів мотивів позитивної поведінки чи подолання недоліків.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ВНЗ (науковій

установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищий військовий навчальний заклад (ВНЗ із специфічними умовами навчання) – ВНЗ державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Вищий навчальний заклад – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Відповідальність – якість особистості, що характеризується прагненням і вмінням оцінювати свою поведінку з точки зору користі і шкоди для суспільства, порівнювати свої вчинки із суспільними нормами, законами.

Вікова криза – нетривалий за часом (до 1 року) період розвитку людини, що характеризується бурхливими психологічними змінами.

Віковий період – відрізок життя індивіда, який досягає певного ступеня розвитку і має характерні, відносно стійкі якісні особливості.

Вміння – це готовність свідомо і самостійно виконувати практичні та теоретичні дії на основі засвоєних знань, життєвого досвіду і набутих навичок.

Галузь (в економіці) – сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Галузь знань – основна предметна ділянка освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Громадська думка – система загальних суджень людей, яка виникає в процесі їх діяльності і спілкування та виражає ставлення до різних явищ, подій, що становлять загальний інтерес.

Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною, захищеною.

Гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їх людинотворчої функції.

Дидактика вищої школи – розділ педагогіки вищої школи, який вивчає закономірності і принципи навчання, досліджує проблеми змісту, методів, форм і технологій професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах ВНЗ.

Дидактична мета – очікуваний, раніше запланований викладачем результат навчальної діяльності, спрямований на поліпшення засвоєння студентами знань, набуття вмінь та навичок. **Дипломна робота (дипломний проект)** – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій.

Дискусія – метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок.

Диспут – вільний, жвавий обмін думками, колективне обговорення питань, що хвилюють його учасників.

Дистанційне навчання (ДН) – сучасна освітня технологія з використанням засобів передачі навчально-методичної інформації на відстань (телефони, телебачення, радіо, модемний та супутниковий зв'язок, комп'ютери, аудіовізуальні засоби навчання та ін). Технологія ДН сприяє зростанню ефективності навчального процесу, активізації учнів, підвищенню інтересу до

навчання, можливості використання унікального досвіду видатних педагогів різних країн, збагаченню вітчизняних освітніх технологій, формуванню більш гнучкої системи освітніх курсів та дисциплін, більш якісному контролю знань учнів та ін.

Дисципліна – свідоме дотримання студентами правил і норм поведінки, чітке й організоване виконання ними своїх обов'язків, підпорядкування громадським інтересам.

Диференціація в освіті – процес та результат створення відмінностей між частинами освітньої системи /підсистем.

Ділова гра – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, взаємна критика гіпотез, їх обґрунтування, що приводить до появи нових знань і уявлень.

Дія – одиниця діяльності, що не розкладається на більш прості, в наслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета.

Діяльність (діяльність людини) – динамічна система взаємодій людини із навколишнім світом, в яких вона досягає свідомо поставлених цілей, що з'являються внаслідок виникнення у неї певних потреб. У процесі діяльності людина виступає як суб'єкт діяльності, а її дії спрямовані на зміни об'єкта діяльності.

Докторант – особа, зарахована або прикріплена до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою.

Електронна книга – навчальний засіб для читання книг, виконаних в електронному вигляді, сторінки якого відображаються на екрані дисплея; сукупність комп'ютерних файлів, об'єднаних в єдину оболонку, що дає змогу користувачу ознайомитися з певною інформацією.

Естетична культура – сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в оточуючий світ, оберігати природну красу.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, почуття, судження, смаки, ідеали і виражається в естетичних поглядах та мистецькій творчості.

Естетичне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси.

Ефективність виховання – співвідношення між метою виховання і результатами, досягнутими у процесі формування особистості, соціальних груп.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Задача діяльності – потреба, що виникає в певних умовах і може бути задоволена в результаті визначеної **структури діяльності**, до якої належить:

- **предмет діяльності** (праці) – елементи навколишнього середовища, що суб'єкт має до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації у продукт;

- **засіб діяльності** (праці) – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, або те, що, звичайно, називають «знаряддям праці», і стимули, що використовуються, наприклад, у діяльності управління;

- **процедура діяльності** (праці) – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту. Інформація про спосіб діяльності фіксується у вигляді програми або алгоритму на певних матеріальних носіях;

- **умови діяльності** (праці) – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності (температура, склад повітря, рівень акустичних шумів, пристосованість приміщення до праці, меблі, а також соціальні умови, просторові та часові чинники);

- **продукт діяльності** (праці) – те, що одержано в результаті трансформації предмета в процесі діяльності.

Є три види задач діяльності:

- **професійні задачі** – задачі діяльності, що безпосередньо спрямовані на виконання завдання (завдань), що поставлено (і) перед фахівцем як професіоналом;

- **соціально-виробничі задачі** – задачі діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері виробничих відносин у трудовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо);

- **соціально-побутові задачі** – задачі діяльності, що виникають у повсякденному житті і пов'язані з домашнім господарством, відпочинком, родинним спілкуванням, фізичним і культурним розвитком тощо і можуть впливати на якість виконання фахівцем професійних та соціально-виробничих задач.

Закономірності виховання – стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.

Закономірності навчання – стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.

Засновник вищого навчального закладу – органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано ВНЗ. Права засновника, передбачені Законом «Про вищу освіту», набуваються також на підставах, передбачених цивільним законодавством.

Здатність – властивість індивіда здійснювати, виконувати, робити щонебудь, поводити себе певним чином; у тому числі психічний та фізичний стан індивіда, в якому він спроможний виконувати певний вид продуктивної діяльності.

Здібність – природний нахил до чого-небудь, талант; у тому числі особливості індивіда, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду продуктивної діяльності. Здібності пов'язані із загальною орієнтованістю особи, з її нахилом до тієї чи іншої діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у ВНЗ на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, у вигляді компетенцій, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технології, культури та мистецтва.

Зміст навчання – структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації. Зміст навчання поділяється на:

- **нормативну частину змісту навчання** – обов’язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістові модулі із зазначенням їх обсягу й рівня засвоєння, а також форм державної атестації;

- **вибіркову частину змісту навчання** – рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістові модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у фахівцях певної спеціалізації спеціальності, з урахуванням досягнень наукових шкіл і ВНЗ.

Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об’єктові.

Знання – результат процесу діяльності пізнання, перевірене суспільною практикою і логічно упорядковане відображення її у свідомості людини. Знання – категорія, яка віддзеркалює зв’язок між пізнавальною й практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтовних основ дій тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки за умови їх проявлення у вигляді вмінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.

Знання фундаментальні – знання щодо соціальних і професійних норм діяльності особи, основа її освіти та професійної підготовки. Фундаментальні знання формують здатність особи опановувати нові знання, орієнтуватися у

проблемах, що виникають, виконувати задачі діяльності, що прогножуються.

Фундаментальні знання є інваріантні у відношеннях:

- напряму підготовки до певної галузі освіти;
- спеціальності до напряму підготовки;
- спеціалізації до спеціальності.

Зовнішнє незалежне оцінювання – оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою.

Індивідуалізація навчання – організація процесу навчання, яка передбачає його модифікацію відповідно до потреб того, хто навчається.

Інновації – новостворені/застосовані і/або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери.

Інтерактивні технології – різновид активних (інтенсивних) технологій.

Інформаційна освітня технологія (ІОТ) – така модель навчально-виховного процесу, у якій мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерів (комп'ютерних мереж) та програмного забезпечення.

Кафедра – це базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу державної/комунальної форми власності (його філій, інститутів, факультетів), що провадить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю/спеціалізацією чи міжгалузевою групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене/почесне звання.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла

компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Клас задачі діяльності – ознака рівня складності задач діяльності, що вирішуються фахівцем. Усі задачі діяльності розподіляються на три класи:

- **стереотипні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **діагностичні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання рішення із застосування раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **евристичні задачі діяльності** – передбачають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання раніше не відомих рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.

Коледж – галузевий ВНЗ або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження. Коледж також має право здійснювати підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетенція – включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної сфери, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному

контексті). Предметна сфера у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності.

Кредит (національний кредит у системі вищої освіти України) – обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням терміну засвоєння студентами окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоєння при використанні оптимальних форм, методів і засобів навчання та контролю) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної й самостійної роботи студента за тиждень).

Кредитно-модульна технологія – цілісний алгоритм повного засвоєння знань та вмінь майбутніми фахівцями за структурно-інтегрованими освітньо-професійними програмами в кредитних вимірах, свідомим самостійним вибором студентами навчальних дисциплін з метою прикладання максимальних інтелектуальних зусиль для їх вчасного засвоєння за модульним принципом, з дотриманням психолого-педагогічних та кібернетичних вимог до навчального процесу в межах модуля, навчальної дисципліни, міждисциплінарного курсу і ступеня підготовки загалом.

Культура педагогічної діяльності – рівень виконання викладачем своїх професійних обов'язків.

Курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу вищого навчального закладу і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу, або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових вищих навчальних закладах, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Лабораторні роботи – вивчення у ВНЗ природних явищ за допомогою спеціального обладнання.

Методика дослідження – комплекс методів, процедура, послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Модульно-рейтингова технологія навчання – це цілісний алгоритм організації повного засвоєння знань та вмінь за модульним принципом із дотриманням психолого-педагогічних і кібернетичних вимог до навчального процесу та рейтинговим підсумуванням результатів навчання за семестр, рік і весь період навчання.

Навички – компоненти практичної діяльності, які проявляються під час виконання необхідних дій, доведених до досконалості шляхом багаторазових вправ.

Навчання – цілеспрямоване, заздалегідь запроектоване спілкування, в ході якого здійснюються освіта, виховання і розвиток студента, засвоюються окремі аспекти досвіду людства, досвіду діяльності та пізнання.

Навчальна дисципліна (у ВНЗ) – педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупності різних галузей діяльності) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок.

Надійність – характеристика методики/тесту, яка віддзеркалює точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту до впливу сторонніх випадкових чинників.

Напрямок підготовки за професійним спрямуванням у вищій освіті – група спеціальностей зі спорідненим змістом вищої освіти та професійної підготовки.

Науково-дослідна діяльність – 1) індивідуальна та колективна взаємодія вчених щодо збагачення та розвитку культури і цивілізації за допомогою точного, об'єктивного та системного знання про світ, людину і її діяльність; 2) робота педагогів-учених (теоретиків та методистів), що займаються обґрунтуванням (проектуванням, конструюванням) оптимально функціонуючих навчально-виховних систем на кожному рівні освіти і педагогічної системи в цілому, що

створюють необхідні передумови для подальшої оптимальної організації навчально-виховного процесу.

Норма – сукупність формальних і неформальних вимог, що регулюють певні дії та поведінку суб'єктів системи вищої освіти та учасників освітянського процесу.

Норматив – розрахункова величина витрат освітянських ресурсів, що характеризує оптимальний стан освітянського процесу.

Нормативний термін навчання – термін навчання за денною (очною) формою, необхідний для засвоєння особою нормативної та вибіркової частин змісту навчання і встановлений стандартом вищої освіти.

Об'єкт діяльності – процеси або/та явища, або/та матеріальні об'єкти, на які спрямована діяльність суб'єкта діяльності (наприклад, двигун внутрішнього згоряння, організаційно-економічна система, технологія галузі тощо).

Узагальнений об'єкт діяльності фахівця з вищою освітою – загальна назва природних чи штучних систем, на зміну властивостей яких спрямована діяльність суб'єкта. Певні етапи циклу існування систем (об'єктів діяльності) визначають типи діяльності фахівців.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

- **Другий (магістерський) рівень** вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю/спеціалізацією, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного

виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

- **Третій (освітньо-науковий) рівень** вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

- **Науковий рівень** вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Особа з особливими освітніми потребами – особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Особистісно зорієнтована технологія – це освітня технологія, головною метою якої є взаємний та плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності в спілкуванні й партнерства в спільній діяльності. Основне завдання – надання допомоги учневі у визначенні свогоставлення до самого себе, інших людей, навколишнього світу, своєї професійної діяльності. Концепцією технології є заперечення насильства над особистістю в процесі навчання та розвитку вихованця.

Парадигма (грец. – приклад, зразок) – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, які поділяються більшістю й беруться за зразок членами наукового співтовариства.

Педагогічний закон – внутрішній, суттєвий, стійкий зв'язок педагогічних явищ, що обумовлює їх необхідний, закономірний розвиток.

Первинна посада – посада, що не потребує від випускників навчального закладу попереднього досвіду професійної практичної діяльності.

Показник якості вищої освіти – кількісна характеристика якості особистості випускника вищого навчального закладу, що розглядається стосовно до певних умов його навчання та сфери майбутньої соціальної діяльності.

Проблема – ситуація під час діяльності, яка містить суперечності наукового, організаційного або іншого характеру і являє собою перешкоди, що виникають у досягненні суб'єктом цілеспрямованого результату своєї діяльності.

Професія – набір робіт, які характеризуються заданим рівнем збігу основних завдань та обов'язків, що виконуються чи мають бути виконані працівником. Професія вимагає від працівника визначеного кола знань та умінь.

Професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю.

Рівень якості вищої освіти – відносна характеристика якості вищої освіти, що ґрунтується на порівнянні значень показників якості, отриманих на підставі діагностичних екзаменів випускників вищого навчального закладу, із критеріально-орієнтованим еталоном, що репрезентується стандартом вищої освіти.

Роботи – певні завдання та обов'язки, які виконуються чи мають бути виконані однією особою (працівником). Робота є статистичною одиницею, що класифікується відповідно до кваліфікації, необхідної для її виконання.

Самоосвіта – система навчання згідно власних освітніх цілей з мінімальною участю інших осіб, самотужки. Самоосвіта пов'язана із шкільним та позашкільним навчанням, стає формою неперервної освіти та впливає на постійне удосконалення особистості; здобуття знань самостійним навчанням поза навчальним закладом, переважно без допомоги викладача.

Спеціальність – категорія, що характеризує:

- у сфері праці – особливості спрямованості й специфіку роботи в межах професії (зміст задач професійної діяльності, що відповідають кваліфікації);

- у сфері освіти – спрямованість і зміст навчання при підготовці фахівця (визначається через узагальнений об'єкт діяльності або виробничу функцію та предмет діяльності фахівця і відображає, насамперед, вид його діяльності й сферу застосування його праці).

Спеціальність у сфері освіти є адекватним відображенням наявної у сфері праці спеціальності, кваліфікації. Навчання за спеціальністю освітнього ступеня бакалавра або магістра передбачає вивчення узагальненого об'єкта діяльності фахівця, виробничих функцій та типових складових структури професійної діяльності таких, що задовольняють вимоги сфери праці до спеціальності.

Структурно-логічна схема підготовки – наукове й методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки. Структурно-логічна схема підготовки надається у вигляді мережі міждисциплінарних зв'язків за напрямом підготовки або спеціальністю і діє протягом усього терміну реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки.

Слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні вищого навчального закладу, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти.

Сталий фонд (ендавмент) вищого навчального закладу – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом із метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Суб'єкт педагогічної діяльності – люди чи група людей, які здійснюють цю діяльність, тобто до суб'єктів такої діяльності відносяться педагоги чи групи людей, які організовують і керують згаданою діяльністю, а також соціальне середовище, у якому здійснюється педагогічна діяльність.

Тест – стандартизована психодіагностична методика, яка призначена для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних відмінностей. У психологічній діагностиці – стандартизований, часто обмежений у часі екзамен.

Тест ситуативний – критеріально-орієнтований тест досягнень, який складається з цілеспрямованого набору тестових завдань, призначених для оцінювання рівня сформованості знань щодо орієнтовних основ дій, які є адекватними діяльності вирішення проблемних ситуацій, що властиві майбутній діяльності (соціальній, виробничій) випускників ВНЗ.

Технологія навчання – сукупність форм, методів, прийомів та засобів передавання соціального та/або професійного досвіду у процесі навчання.

Технологія освіти – процес та результат створення/проектування адекватної потребам і можливостям особи та суспільства системи соціалізації, особистісного та професійного розвитку людини в закладі освіти, що складається із спеціальним чином сконструйованих відповідно до заданої мети методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних та практичних дій, операцій, прийомів, кроків, які гарантують досягнення цілей, що визначені учасниками освітянського процесу, та свободу їх усвідомленого вибору.

Технологія успіху – наука про майстерність успішного життєтворення особистості.

Тип діяльності – характеристика професійної діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Визначається станом взаємодії фахівця з об'єктом діяльності – системою, що характеризується однаковою узагальненою метою (продуктом) діяльності.

Типова задача діяльності – узагальнена задача діяльності, що є характерною для більшості виробничих або соціальних ситуацій і не містить конкретних даних, а отже, не має конкретного вирішення (можуть бути визначені тільки шляхи вирішення).

Уміння – здатність людини виконувати певні дії на основі відповідних знань та навичок. Системи умінь різних видів формують відповідні компетенції. Уміння поділяються за видами:

- **предметно-практичні** – уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відображають просторові,

фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об'єкта та завдань діяльності;

- **предметно-розумові** – уміння щодо виконання операцій із розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатність до розумових дій (наприклад, аналіз, класифікація, узагальнення, порівняння тощо);

- **знаково-практичні** – уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Прикладами цих дій є письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо;

- **знаково-розумові** – уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Наприклад, дії, необхідні для виконання логічних та розрахункових операцій. Ці дії дозволяють вирішувати широке коло задач в узагальненому вигляді.

Університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) ВНЗ, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Цикл існування об'єкта діяльності – період, протягом якого існує об'єкт діяльності фахівця від «зародження» (проектування) до його ліквідації. Період існування об'єкта діяльності ділиться на окремі етапи:

- проектування, протягом якого вирішуються питання щодо конструкції або змісту;
- створення;
- експлуатація, протягом якої об'єкт використовується за призначенням;

- відновлення (ремонт, удосконалення тощо), яке пов'язане з відновленням властивостей, якостей, підвищенням продуктивності, інших ознак;
- утилізація та ліквідація.

Кожний етап існування об'єкта діяльності фахівця має свої ознаки, що визначаються спільністю (за продуктом) типових задач діяльності, пов'язаних безпосередньо з об'єктом, та відмінністю типових задач від задач іншого етапу.

Цикл підготовки – сукупність складових змісту освітньої або професійної підготовки (змістових модулів, блоків змістових модулів), що поєднані за ознаками приналежності їх змісту до спільного освітнього або професійного напрямку.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість вищої освіти випускників вищого навчального закладу також відображає здатність:

- задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей;
- відповідати за свої соціально важливі рішення;
- задовольняти прагнення соціального статусу та престижу.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / Андреев В. И. Педагогика высшей школы. Инновационно-прогностический курс : учеб. пособ. / В. И. Андреев. – Казань : Центр инновационных технологий, 2008. – 500 с.
2. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я. Я. Болюбаш. – К., 1997. – 63 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищих навч. закладів / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2001. – 576 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib. 61 6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Коменський Я. А. Велика дидактика / Я. А. Коменський. – К. : Рад. шк., 1940. – 248 с.
6. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
7. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Л. А. Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи / [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12281128/pedagogika/osvitniy_svitoviy_prostir
9. Січкаренко Г. Г. Трансформації вищої освіти в незалежній Україні : моногр. / Г. Г. Січкаренко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 362 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1613030534943/pedagogika/pedagogika_-_fitsula_mm.

ДОПОМІЖНА

1. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2006. – 352 с.
2. Любар О. О. Історія української педагогіки / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К., 1999. – 356 с.
3. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології / І. П. Підласий. – К. : Слово, 2004. – 616 с.
4. Зайченко І. В. Педагогіка / І. В. Зайченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17000308/pedagogika/pedagogika_-_zaychenko_ib. 61 6. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підр. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С.